

TIDSSKRIFT FOR

INTEGRATIV TERAPI

NR 3 - DES 2005

*Livslang
utvikling*

Tema:
OMSORG

*Aktiv analyse
Bevegelsesterapi
Kreativitetsutvikling*

INTEGRATIV TERAPI

• Redaksjonen	3
Eli Hustad	Leder
Torill S. Linnerud	4
Jon Nesje Johannesen	Hilsen fra redaksjonen
Marie Farstad	5
• På første side	Våke
Forsidebilde "mennesker" av Jon Nesje Johannesen.	6
"Tempel ved havet" av Skjoldvor Wiseth	Artikkel: Prososial adferd, av Ingunn Vatnøy
• Bidrag sendes	18
Norsk Forening for Integrativ Terapi	Kunst av Jon N. Johannesen
Redaksjonen	19
Arbeidersamfunnets plass. 1	Artikkel: Heideggers omsorgsbegrep "SORGE", av Torill Linnerud
0181 Oslo	
mariefarstad@gmail.com	
• Trykk	23
Human-Etisk Forbund, Hustrykkeriet	UM Å BERA av Jan-Magnus Bruheim
• Utgiver	24
Norsk Forening for Integrativ Terapi (NFIT)	Relasjonsformer i Integrativ terapi, og presentasjon gr. 10
• Styret i NFIT	27
Ingunn Vatnøy	Grunnregelen i Integrativ terapi
Ritta-Liisa Olsen	28 og videre
Solveig Vikene	Informasjon og annonser
Anne Skattum Jacobsen	
Nils Johan Aulie	

For mer informasjon se www.integrativ-terapi.no

ISSN 0809-6171

Det må ikke kopieres fra dette tidsskriftet i strid med åndsverksloven.

LEIE PRAKSIS PÅ TIMEBASIS?

Det er ledig tid de fleste kvelder og enkelte dager. Kontoret er lyst og stort, i 5. etg. med heis, og ligger i Oslo sentrum.

Rommet er stort nok også for mindre grupper.

Er du interessert kan du ringe til **Heini Ringel, tlf. 90182062**, eller sende mail til heini@ringel.no.

HER
KAN
DU
ANNONSERE
I
NESTE
NUMMER!

Grete Bentseng
 Samtaleterapeut, HumaNova.
 Tar imot klienter, i Asker.
 Tlf. 47 30 43 71

Odd R. Gulbrandsen
 Spes. i klin. psyk. NPF, Havik

Vil du annonsere? Her er muligheten!
150,- per annonse

Ring **976 12 064**
 eller send en e-post til
marie.farstad@gmail.com

Bidrag til neste nummer må sendes til redaksjonen
 innen 1.februar 2006

: Leder

av Ingunn Vatnøy

Du poger som ei høne

Vi satt i drosja hjem fra Blitzkonsert. Jeg, sønnen min og to kompiser av han. De er 14 år, og denne lørdagen var det jeg som var den frivillige mora som stiller opp og passer på at de oppfører seg og kommer seg trygt hjem. Det var så vidt blitt søndag, vi hadde avtalt å dra 00.30 uansett hvor mange ekstralåter som eventuelt var igjen. Gutta var greie og nå var vi altså i bilen. "Jeg sa bare at han poga som ei høne", sa en av kompisene i baksetet, "og så blei han sur". "Ja", sa den andre, "hva var vitsen med å bli sur, han var jo en voksen kar og han poga jo som ei høne. Han var minst 25, i hvert fall den eldste og største som ramla rundt der". "Jeg skulle jo bare vise han", sa den som hadde gjort livet surt for den gamle karen på 25. "Jeg veit ikke jeg", sa den tredje, "han såg jo ut som en helt alminnelig kar fra gata lissom, med bolleklipp, men kanskje han hadde problemer. Samme for meg". Temaet blei avslutta og jeg skjønnte at episoden stort sett hadde slutta der. Og at det ikke var mer å gruble på for gutta. Jeg tenkte videre, først var det ustyrtelig komisk å se for seg hvordan dette hadde sett ut, hønepoging lik-som. Så er jo neste spørsmål; hva så han for seg, denne gamle karen, at gutta mente han holdt på med, hva oppfattet han at de beskyldte han for? Det er ikke sikkert han skjønnte at disse gutta har en tendens til å hjelpe, at de bare er litt klønete i uttrykksmåten sin.

Senere i dette nummeret kommer en lang akademisk artikkel om at mennesker har en tendens til å hjelpe hverandre, og en litt kortere akademisk artikkel om Heidegger sin omgang med *sorge* og omsorgsbegrepet. Språket i slike framstillinger kan skape en avstand som vi av og til kanskje må ha, jeg er ikke sikker. For å ta bort noen barrierer som kan hindre i å forholde seg til innholdet, er det kanskje lurt å minne om at omsorg foregår i livet, foreksempel i et ungdomshus.

Som litt tilbaketent mor med ikke alt for stor interesse for hardcore punk, fikk jeg denne lørdagen med meg omsorg i praksis. Først i konserten var et band med 15-åringer, de fikk masse oppmerksomhet når de sluttet etter 10 minutter. Da noen ropte "mer", kunne de si at "jammen vi har spilt alle vi kan", og publikum svarte "spill en gang til..." Det kjentes ut som omsorg syntes jeg. Sist i konserten, og dem var det gutta jeg var sammen med egentlig ville høre på, var et punkeband fra tidlig 80-tall som igjen sto på scenen, foreldregenerasjonen til de første. Og nå kunne jeg også faktisk føle musikken. De introduserte en av låtene sine slik: "Denne låta laga vi den gang vi var jævlig forbanna, vi er fortsatt litt irriterte..."

Jeg er også fortsatt litt irritert, når jeg tenker på omsorgens kår.
 Leve Blitz!

Ingunn Vatnøy

Oslo 27.11.2005

: Hilsen fra Redaksjonen

Etter en hektisk høst for redaktørene er vi på plass igjen med et nytt nummer av Tidskrift for Integrativ terapi.

Det redaksjonelle arbeidet skal passe inn i timeplanen blant andre gjøremål som utenlandsstudier, eksamensskrivning, flytting, jobb og omorganiseringer... Bidrag fra medlemmene har heller ikke stått i kø, men vi gir oss ikke så lett. Vi har et ønske om å kommunisere og gjenspeile den vitaliteten som råder i NFIT .

Så kjære lesere; har dere noe på hjertet, nøl ikke med å ta kontakt med oss! - Vi er interessert i alt fra artikler, bokanmeldelser, kunstneriske bidrag til små betraktninger fra hverdagen.

I dette nummeret har Ingunn Vatnøy skrevet om prososial adferd, et tema som er aktuelt både i psykoterapi og supervisjon. Torill Linerud skriver om Heideggers begrep, sørge. Å vise omsorg og å hjelpe andre, er sider av mennesket som opptar "hjelperprofesjonene" og som de fleste må reflektere over i løpet av sin utdanning.

Tilslutt vil vi ønske alle våre lesere
en riktig god jul
og et godt nytt år!

Hilsen Eli, Torill, Jon og Marie

VERVEKAMPANJE **VERVE-**

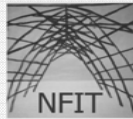
KAMPANJE

NYE ABONNENTER!!! **NYE ABON-**

JA, DET VIL VI HA!

Meldes til: marie.farstad@gmail.com

Gavepremie til den som verver flest nye Abonnenter før den 15.februar 2006!

Introduksjonskurs i

INTEGRATIV TERAPI

21. – 25.04.2006

Kurset gir anledning til å bli kjent med en helhetlig metode for psykoterapi og personlighetsutvikling. Du vil bli kjent med kropporienterte – og kunstterapeutiske metoder.

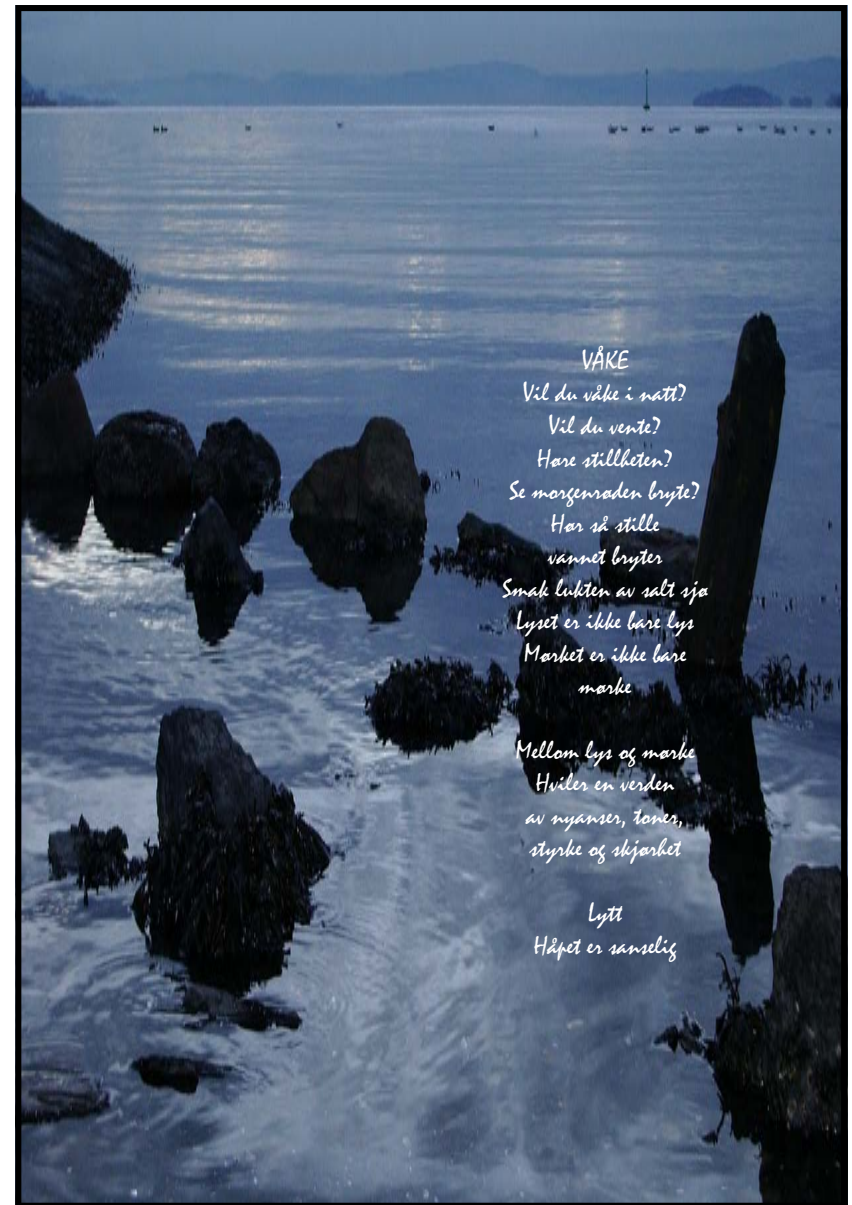
Kurset kan brukes som et frittstående etterutdanningskurs, eller som innføring til utdanning i Integrativ terapi.

Læreterapeut: Heinz Peters
(undervisningen vil foregå på engelsk og norsk)

For påmelding og mer informasjon, se våre nettsider:
www.integrativ-terapi.no

NORSK FORENING FOR INTEGRATIV TERAPI

Aktiv analyse – bevegelsesterapi – kreativitetsutvikling

VÅKE

Vil du våke i natt?
Vil du vente?
Høre stillheten?
Se morgensolen bryte?
Hør så stille
vannet bryter
Smak lufta av salt sjø
Lys er ikke bare lys
Mørket er ikke bare
mørke

Mellom lys og mørke
Hviler en verden
av nyanser, toner,
styrke og skjønnhet

Lytt
Håpet er sanselig

: *Prososial adferd*

av Ingunn Vatnøy

- mennesker har en tendens til å hjelpe hverandre

Påstand: Vi må se på strukturer bak fenomener av prososial adferd for å drive målrettet og multiperspektivistisk supervisjon.

Artikkelen er blitt til ut fra behovet om å se hvilke implikasjoner teori og forskning om prososial adferd kan ha i supervisorisk praksis. Supervisjon er ennå ikke en egen vitenskaplig disiplin, men i europeisk sammenheng ser vi en klar utvikling i den retning. Forskningen som vises til har foregått i det sosialpsykologiske feltet som er en disiplin som påvirker utvikling av supervisjon i stor grad.

Referansene til forskningsarbeider og undersøkelser i min artikkel er annenhands, da de stammer fra Hans W. Bierhof sitt kapittel om prososial adferd i 3. utgave av Introduction to Social Psychology, en anerkjent introduksjonsbok. Interesserte lesere vil finne referansene til primærkildene i introduksjonsboken ⁽¹⁾.

Sosial interaksjon som scene for prososial adferd

Prososial adferd utspiller seg i interaksjon. Jeg vil derfor presentere to definisjoner på interaksjon. En sosiologisk allmenn definisjon, da dette er et tema innen sosialpsykologi, og en fra supervisjon, fordi det er i det feltet fenomenet har interesse i denne sammenheng.

Interaksjon, sosiologisk: samhandling, gjensidig påvirkning mellom minst to personer ved kommunikasjon av tanker og forventninger (språk, gester) og ved utveksling av (gjerne symbolsk) belønning og straff, ros og ris⁽²⁾.

Interaksjon, supervisjon: Interaksjon er den strukturerte, gjensidig fullbyrdelse av en åpen atferd i tid og rom. Interaksjon springer ut fra representasjoner, og begrunnes samtidig av disse – som er basis for strukturert⁽³⁾.

: *Nytt fra FU*

av Eli Hustad

NYTT FRA FU:

Supervisjonsutdanningen som etter planen skulle starte i februar 2006, er utsatt et halvt år på grunn av for få søkere. Det arbeides videre med markedsføring, i håp om å få nok søkere til å komme i gang i løpet av 2006. Det blir arrangert et introduksjonsseminar i supervisjon i Stavanger i februar 2006. Dette seminaret vil inngå som en del av mastergradsstudiet for de som ønsker å gå videre. For tiden består mye av arbeidet i FU av administrative oppgaver som kontakt med Tyskland, koordinering av kurs og kontakt med medlemmene. Vi har startet arbeidet med å videreutvikle og oppdatere studieplanen for utdanning i Integrativ terapi. I den forbindelse tar vi gjerne imot innspill som f. eks. forslag til pensumlitteratur.

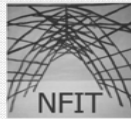
Har du lyst til å prøve deg som co-terapeut ?

Vi trenger co-terapeuter til noen av spesialseminarene. Av kvalifikasjoner er det nok at du er ferdig med tredje år av utdanningen. For mer informasjon kan du ta kontakt med Ireen Ruud, ireenruu@start.no, tel. 32785151\92664122.

Ønsker du eller din arbeidsplass å abonnere på Tidsskrift for Integrativ terapi?

Kontakt marie.farstad@gmail.com

**Årsabonnement kun kr. 150,-
(3 nr. per år)**

Introduksjonsseminar i

INTEGRATIV SUPERVISJON

Stavanger, februar 2006

Nå har du muligheten til å få en innføring i Mastergradstudiet i Integrativ supervisjon! Seminaret inngår som en del av supervisjonsstudiet, det vil si at det gir studiepoeng til de som ønsker å fortsette. Seminaret er også velegnet som et enkeltstående etterutdanningskurs.

For mer informasjon, ta kontakt med Arild Stensland,
arstensl@c2i.net,

Eller følg med på våre nettsider:

[Www.integrativ-terapi.no](http://www.integrativ-terapi.no)

NORSK FORENING FOR INTEGRATIV TERAPI

Det er i interaksjon at evne til gjennomføring (performance) og kunnskaper om hva som trengs (kompetanse) vises. Her foregår kognitive operasjoner, symbolske former, representasjon av mellommenneskelige omgangsformer og overføring av informasjon. Alt dette er grunnleggende i arbeidet med enkeltmennesker, grupper og organisasjoner og dermed vesentlig i supervisjon. Vi må ha kunnskap om strukturer bak fenomener for å komme i posisjon for endringsarbeide som er en del av Integrativ supervisjons praksis. I denne artikkelen skal vi se nærmere på følgende fenomen:
Mennesker har en tendens til å hjelpe hverandre.

Hva er prososial adferd?

Definisjon: En aktør prøver å hjelpe en annen person. Aktøren er ikke motivert av å skulle oppfylle profesjonelle plikter, og mottageren er en person, ikke en organisasjon (4).

Nøkkelbegreper for å fenomener som kan benevnes som prososial adferd:

- Diffusjon av ansvarlighet
- Empati
- Evalueringsstress
- Interpersonlig skyld
- Tro på en "rettferdig verden"
- Pluralistisk ignoranse
- Gjensidig utveksling
- Sosialt ansvar

Termer som er beslektet med prososial adferd, men med en litt annen mening, er hjelpende adferd og altruisme. I en biologisk tilnærming skiller en ikke mellom prososial adferd og altruisme, men sosialpsykologien har funnet det hensiktsmessig å skille noe på disse begrepene. Alle disse tre begrepene beskriver interaksjon mellom hjelper og mottager av hjelp.

Hjelpende adferd er der hjelperen ofrer noe, men gevinsten for den som mottar er vanligvis større enn forsakelsen hos den som hjelper.

Prososial adferd har en smalere definisjon. I prososial adferd er det med et element av hensikt om å forbedre situasjonen for mottager, uten at det er på grunn av plikt eller som resultat av en profesjonsutøvelse (som kan være et element i hjelpende adferd). Altruisme er ennå snevrere, for da inneholder handlingen et perspektiv og en bevisst empatisk tilnærming.

Prososial adferd kan være et resultat av ulike målsettinger. Enten å oppnå fordeler for seg sjøl (egoistisk), eller for å hjelpe andre (altruistisk).

Hvorfor hjelper folk hverandre?

Det finnes biologiske, individualistiske, interpersonlige og systemteoretiske forklaringsmåter. De to mest brukte forklaringskonseppter er empati og sosial ansvarlighet.

Studier av akutte nødsituasjoner viser at situasjonens innflytelse på prososial adferd er sterk. Situasjonens betydning må uansett komplementeres med å se individuelle forskjeller hos aktørene. Finnes for eksempel den altruistiske personlighet? Det er også viktig å diskutere psykologien i det å motta hjelp. Situasjon, aktør og mottager påvirker alle interaksjonen der prososial adferd kan oppstå.

Foto: Marie Faarstad

To påstander:

”Dagens altruist, morgendagens passive tilskuer”
(Latane og Darley 1969).

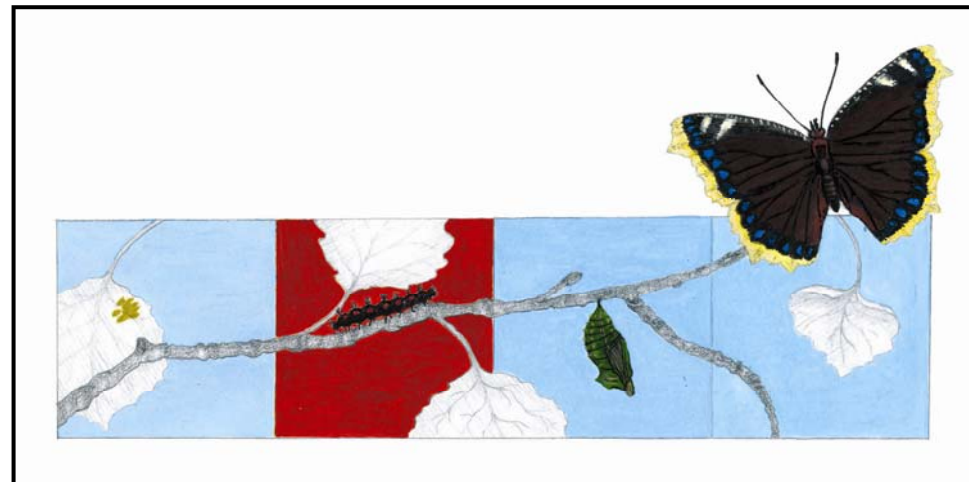
”Det første vitnets oppførsel er avgjørende for resten”
(Rushton 1980).

RETTELSE FRA FORRIGE NUMMER:

Vi beklager så mye at vi i forrige nummer, grunnet startproblemer med å beherske programvaren for dette tidsskriftet, ikke lyktes i å gjengi Gunvor Vaules bilde med riktig bakgrunn.

Vi ønsket derfor å trykke bildet om igjen, og takker kunstneren på nytt for flott bidrag!

Vi håper flere vil følge i Gunvors fotspor med å sende oss kunstneriske og kreative bidrag (bilder, dikt m.m.).

: ÅRSMØTE I NFFT

KUNNGJØRING:

Årsmøte i Norsk Forening for Intergrativ Terapi 2006.

Avholdes lørdag 25. mars kl. 15.30–18.00.

Sted: Rosenbergveien 15, Oslo.

Ta T-bane nr. 5 til Grorud. Like ved Grorud torg finner du Grorud DPS. Møtet finner sted i dagavdelingen i 6. etg. Skulle du ha problemer med å finne frem, ring 99108853.

Sakspapirer blir sendt alle medlemmer 11.mars.
Frist for innsending av saker er 24. februar.

TILLEGGSINFORMASJON TIL VÅRE MEDLEMMER:

Medlemslistene er som dere ser ikke lenger en del av dette tidsskriftet. Oppdatert medlemsliste sendes ut sammen med sakspapirer til årsmøtet.

:SPESIALSEMINARER

LYST TIL Å UTVIDE DIN KOMPETANSE?

Norsk Forening for Integrativ terapi tilbyr i forbindelse med grunnutdanningen i Integrativ terapi spesialseminarer som også er åpne for eksterne deltakere. Se vår hjemmeside for mer informasjon (www.integrativ-terapi.no). Det stilles krav til relevant bakgrunn innenfor helsefaglig-, sosialfaglig- eller pedagogisk utdanning.

Psykologisk respirasjonsteori

Mars / april 2006. Se vår hjemmeside for utfyllende informasjon.
Læreterapeut: Bjørn Klunde. Co-terapeut: Liv Anna Furnes.

Kreativ bevegelsesimprovisasjon

05.-09. Oktober 2006. Læreterapeut Ilse Orth.
Co-terapeut: Laila Olsen

Biologisk tilnærming

Hamilton 1964⁽⁵⁾ mener at sosial adferd lønner seg ut fra et evolusjonært perspektiv ut fra slektskapsteorien. Det er lønnsomt å utvikle adferd som tar vare på de rundt deg, for de er bærere av dine gener. Han viste matematisk at naturlig seleksjon ville virke slik at et individ ville verdsette reproduksjonen til en annen i forhold til hvor nær de to individene var beslektet. Evolusjon av et sosialt trekk avhenger derfor av en inklusiv "fitness" beregning, der effekten av alle trekk i reproduksjonen legges sammen og veies ut fra den aktuelle beslektethet. Beslektethet spiller en rolle fordi slektninger deler flere gener enn ikke slektninger, og naturlig seleksjon handler om ikke tilfeldig overlevelse og formering av noen gener på bekostning av andre.

Biologene ble tidlig klar over at man ikke kunne forstå prososial adferd alene på grunn av slektskapsteori. Mange tilfeller av pro sosial adferd forekom uten at det var mellom nære slektninger. Teorien om *gjensidig* altruisme utviklet seg⁽⁶⁾. Overfladisk gjengitt kan den forklares slik: Selv om det koster litt mer for aktør enn det smaker for mottaker, så kan det hende at aktør får mer igjen senere. Derfor kan det være lurt å selektere prososiale gener. Jeg hjelper deg, så hjelper du meg senere.

Dette kan gjennomskues og misbrukes, derfor krever gjensidig altruisme tillit mellom hjelper og mottaker og stabilitet i gruppen der dette skjer. Til tross for at teorien har stått sterkt i evolusjonære kretser er det funnet få eksempler i naturen på gjensidig altruisme der det er kompensert for tendens til misbruk av makt i forvaltning av gjensidighet. Spillteorier er framherskende i forsøkene på å framstille naturlig seleksjon som forklaringsmodell for altruistisk adferd. En årsaksforklarende teori fra evolusjonær forskertradisjon er teorien om manipulasjon fra hjelper. Ønske om prestisje er en annen.

Mutualisme er også en teori, at det finnes en mangesidig avhengighet. Uten å ha studert denne teorien nærmere, er det nærliggende å referere til ko-eksistens aksiomet: all eksistens er ko-eksistens⁽⁷⁾.

Individualistisk tilnærming

Denne tilnærmingen utelukker ikke gener som forklaring, men viser at også læring gjør et individ mer eller mindre tilbøyelig til prososial adferd.

Det er to hovedteorier:
Stemning/atmosfære og personlighetskarakter.

Stemning/atmosfære som predikator av prososial adferd

Godt humør øker prososial adferd, men det har kort virkning. Prosocial adferd avtar relativt raskt etter perioder med godt humør (8). H. W. Bierhof viser til undersøkelser som sier at folk bruker ”hvor godt humør er jeg i” som en personlig heuristikk for å bedømme om det er riktig å hjelpe. På denne måten har emosjoner et informasjonspotensiale som kan erstatte nøysomme analyser (9). (Om vi ser nærmere på definisjon av emosjon vet vi at det inngår kognitive prosesser og situasjonsbedømming). Følelse av fare kan hemme prososial adferd.

Carlson og Miller 1990 fant at **Interpersonlig skyld** (negative følelser overfor seg selv som resultat av erkjennelse av at man er ansvarlig for andres plager eller skade påført dem) er en negativ emosjon som i motsetning til andre dårlige stemninger øker sjansen for prososial adferd.

Prososiale peronligheter

Sosial ansvarlighet. De som utøver dette er de som mener at en skal hjelpe andre som trenger det og som er avhengig av slik hjelp. Det står i kontrast til ”egen lykkes smed”-tenkning og tanken om at folk først og fremst har ansvar for å ta vare på seg selv. Personer med sosialt ansvar har også gjerne internal ”locus of control” (10). Dette er altså ofte sammenfallende karakter trekk.

Tro på en rettferdig verden. Å ha en slik innfallsvinkel virker positivt inn på viljen/tendensen til å hjelpe, men bare om en tenker seg at hjelpen virker. At hjelpen kommer frem og gir synlige resultater, er med på å bevare en tro på at verden er rettferdig og god. Virker ikke hjelpen kan en gå til det motsatte skritt, som er å devaluere ofrene, også dette for å opprettholde troen på det gode i verden.

Et sammendrag av grunnregelen i Integrativ terapi, gjengitt på engelsk:

”This text exposes context and background for the development and conceptualisation of a ”basic rule” for Integrative therapy. It is based in the concept of intersubjectivity (G. Marcel), the idea of otherness (l’alterité, E. Levinas) as well as the core concepts of therapeutic ethics; integrity and dignity of the patient moreover on the goal of partnership within the process of treatment, by which the patient’s sovereignty and self-efficacy shall be reinforced and he can generate meaning for himself and with the relevant members of his ”convoy”. Such a basic rule is of course contrasting the psychoanalytic basic rule of Sigmund Freud. Consequently a discussion of the different orientations of the psychoanalytic and the integrative discourse is necessary to bring arguments that support the position of the integrative basic rule”.

I terapien dreier det seg om relasjoner, av og til også om å skape binding. Integrativ terapi forstås som en behandlingsform gjennom relasjoner. Intervensjoner og behandlingsteknikk på møte-nivået må overskrides til relasjons-nivået. Dette gjelder spesielt i forhold til tidlig skadede eller døende mennesker.

I et møte, en relasjon og en binding må de delaktige oppleve en grunnleggende likeverdighet på det eksistensielle plan. En terapi-situasjon bærer i seg et status-hieraki i forholdet mellom behandler og pasient. Derfor er det nødvendig at vi har en grunnleggende beredskap og evne til å praktisere intersubjektivitet. Dette skjer ved siden av at det kan være nødvendig å forholde seg til strukturer og rutiner på et saklig, funksjonelt nivå. Dette gjelder f.eks. ved bruk av medikamenter og kartlegging av anamnese.

Intersubjektivitet kan vi bare gå inn i når vi har erfart oss selv som subjekt (i motsetning til tingliggjøring). Vi må ha erfart gode møter og gode bindinger i vår egen livshistorie og terapiutdanning for selv å kunne virkeliggjøre det samme i en terapeutisk kontekst. Vi må kunne la oss berøre og kunne handle i den gjensidig levende berørt-het (som ikke nødvendigvis betyr kroppskontakt) – Zwischen-leiblichkeit.

Se også Grundregel der Integrativen Therapie (Petzold, 2003, s. 1050).

I Mars 2005 feiret Integrativ terapi i Norge 20 år, og like før startet den tiende utdanningsgruppa i Norge. Det er verdt en markering!

Takk for bidrag, og velkommen!

(o.f.v.) Jan Sjøberg (co-terapeut), Monica Olsén, Leif Askland, Gunleiv Lerbrekk, Christian Landmark, Ståle Johansen og Annette Höhmann (læreterapeut).
(m.f.v.) Anita Stokkelend, Sissel Myrás, Astrid Eide, Anita Madland Flåten, Inger Marie Kyle Frogner og Hilde Blesvik.
(n.f.v.) sara Terese Osland, Hilde Solvold og Hilde Marianne Kristoffersen.

Empati. Det er sammenheng mellom prososial adferd og empati ⁽¹¹⁾.

Empati er i denne sammenhengen definert som en affektiv tilstand som trigges når et individ er vitne til en emosjonell tilstand hos et annet individ. Den affektive tilstanden er et resultat av å ha tatt den andres perspektiv og å ha forstått den andres følelser.

Det viser seg at de som først og fremst opplever ubehag for seg selv ved andres nød, har en tendens til å hjelpe dersom det er vanskelig å unnsnippe, men trekker seg fra situasjonen om det er mulig. De med empati og følelser for offeret har omtrent like stor tendens til å hjelpe uansett mulighet for å unnsnippe. Tendensen til å hjelpe er for begge grupper større om man føler seg i ”slekt med”, eller lik offeret. Ved økning av omkostningene ved å hjelpe avtar empati som garanti for hjelp ⁽¹²⁾. (Omoto and Snyder 1995). De som holdt ut lenge i for eksempel AIDS arbeid i store hjelpeorganisasjoner gjorde det pga. utvikling, karriere og primært egoistiske motiv. Denne sammenhengen er viktig å være oppmerksom på i supervisjon av for eksempel hjelpearbeidere. Hvordan er det mulig å holde ut arbeidet i humanitære organisasjoner med en empatisk grunnholdning, eller uten å miste denne? En hypotese kan være at supervisjon er et tiltak som gjør at man kan utvikle, eller vedlikeholde en empatisk grunnholdning i hjelpearbeid. Et annet spørsmål er om det gjør noen forskjell for resultatet (målt i mottakerrespons) om det er en empatisk eller egoistisk motivert prososial handling. Det kan være at en i supervisjon bør lære dem med empatisk grunnholdning å se egoistiske fordeler i arbeidet for å hindre symptomer på for eksempel utbrenthet. Det er kanskje blant annet på dette området at man kan sette inn tiltak for å hindre at dagens altruist blir morgendagens passive tilskuer.

Interpersonlig tilnærming

Denne tilnærmingen fokuserer på gjensidig avhengighet mellom mennesker. Forutsetningen for utveksling er tidsperspektivet på gjensidig avhengighet. Å gjøre det som er best for deg selv forutsetter et bytteforhold. Å gjøre det som er best for andre forutsetter fellesskapsforhold.

Bytteforhold versus fellesskapsforhold

Bytteforhold er mellom fremmede eller bekjente, fellesskapsforhold er mellom venner, familie, eller kjærester. Undersøkelser viser at sjansen for å yte uten å forvente noe tilbake er mye større i fellesskapsforhold (13). Om mottakeren i et fellesskapsforhold ser ut til å være i en trist sinnstemning, er det enda større sjanse for at pro sosial adferd utøves. Dette støtter empatiteorien. Dette er viktig kunnskap for å se forskjell på supervisjon i familier/parforhold og i arbeidsteam. Hvor vil man kunne plassere terapigruppen, i et bytteforhold eller fellesskapsforhold? I en vellykket gruppeprosess, vil man oppnå et fellesskapsforhold i terapigruppen. Dette er ikke nødvendigvis et mål i et team på en arbeidsplass.

Sosialsystemisk tilnærming

Situasjonsbestemmende faktorer har blitt viet stor oppmerksomhet i forskning rundt prososial adferd. Det kan ha bidratt til at sosiale systemer har fått relativt liten oppmerksomhet. Det er likevel viktig å være oppmerksom på normer, tradisjoner, grupperegler, sosial læring og generelle etiske prinsipper som menneskerettigheter. Dette er sosiale systemer som påvirker prososial adferd. Og det er faktorer som man må ta i betraktning i multiperspektivistisk supervisjon.

Tilnærmingene som er beskrevet hver for seg ovenfor er ikke gjensidig utelukkende, men kan utfylle hverandre og sammen være med på å belyse prososial adferd.

Hva er elementene i prosessen som fører til prososial adferd?

Sosial ansvarlighet som norm: Det er forventet at vi skal hjelpe mennesker som trenger oss. Jo mer avhengig noen er av oss, jo større ser responsen for å hjelpe ut til å være. Men slik aktivitet koster og kan bli unngått ved å skyve ansvar over på andre. **Diffusjon av ansvar:** En kognitiv redefineringsprosess som gjør at ansvar fordeles mellom gruppedlemmer og har som følge av at hver enkelt føler mindre ansvar i gruppen enn aleine. Dette er en av årsakene til at grupper kan synes hemmet i nødsituasjoner.

Møte

Blir forstått som et gjensidig og eksistensielt møte i nåtid. I et møte griper og forstår man hverandre på et medmenneskelig plan, uavhengig av status og rang. "Vi blir bare til menneske i den grad vi møter hverandre". (sitat s.784). Evnen til å møtes kjennetegner menneskets vesen, det er et antropologisk grunntrekk.

Møtet har som betingelse at det ligger frihet bak (en som er avhengig av rusmiddel eller er avhengig av andre mennesker, er bundet og ufri).

Møte er uavhengig av rollekisjeer. Et møte skjer på et nivå som er kjennetegnet av ukrenkelighet, med respekt for den andres verd, og for den andres annerledeshet.

Relasjon/forhold

Er en kjede av møter som foregår over tid. Møter med en viss følelsesmessig kvalitet som vi bærer med oss over tid, vil føre til en relasjon. Relasjonen er det frivillige ønske om å ville være sammen med hverandre. I tillegg inngår varighet og tillit. Det som skiller møte og en relasjon, er at møtet er i nåtid og en relasjon går over tid.

Binding

Trofasthet legger grunnen for binding og er basert på en bestemmelse i et langtidsperspektiv. Binding oppstår i det jeg bestemmer meg for å innskrenke min egen frihet til fordel for en frivillig valgt binding. Den er kjennetegnet gjennom tillit, hengivelse og villighet til å lide – fordi den andre er viktig.

Binding krever relasjonserfaring, man må være moden for det. Bindingsevne krever relasjonsarbeid. Dette begynner i ungdommen og varer hele livet ut.

Konfluens, kontakt, møte, relasjon og binding

Dette er relasjonsmodaliteter som bestemmer kvaliteten i mellommenneskelig samvær. Ingen av de tidligere nevnte mulighetene forsvinner i det etterfølgende. Hver av relasjonsmodalitetene utgjør en bestanddel av den høyere relasjonsformen.

: RELASJONSFORMER

- i Integrativ terapi

Relasjonsformer i Integrativ Terapi

Et sammendrag fra Petzold (2003) Integrative Therapie. Bind 3, s. 781-808, av Annette Höhmann. Oversatt av gruppe 10 og Jan Sjøberg og Annette Höhmann, 2005

Konfluens – kontakt – møte – binding

”Du, Jeg, Vi – det er grunnregelen i mellommenneskelig relasjonalitet” (Petzold 1969 c)

I Integrativ Terapi skilles begrepene kontakt, møte, relasjon. (I det hverdagslige blir begrepene ofte forstått synonymt). Evne til å skape ”møte”, kontakt, mellom mennesker, ligger som en grunnleggende mulighet i mennesket – men denne muligheten må også utvikles.

Konfluens/ Sammensmelting

Vi foretrekker begrepet konfluens fremfor det biologiske begrepet symbiose. Konfluens er relasjonsmodaliteten vi har i det prenatale liv og vi beholder denne muligheten etter fødselen. Vi opplever det for eksempel gjennom øyeblikk av intimitet, kjærlighet, orgasme, musikalske opplevelser og gjennom opplevelser av storartede landskap osv. Denne opplevelsen av konfluens og helhet er begrenset i tid, og en har en viss kontroll.

Som patologisk kvalitet viser dette fenomenet seg f.eks som infantile kjærlighetsforhold, grenseløshet, følelsesmessig overveldelse, oversvømmelse av patologiske bilder/tanker, avhengighetsforhold, syn, tanker, hørsel.

Kontakt

Kontakt forstås her som en biologisk funksjon som har sitt utgangspunkt i sansefysiologien. Ved hjelp av sansene berører mennesket omverdenen. Kontakt er en prosess der en kan skille ens eget og andres. Jeg ser med øynene, hører med ørene, jeg berører og blir berørt. Gjennom gjentatte sanseerfaringer over tid, kommer vi, på grunnlag av kroppsmindet, frem til erkjennelse. Dette muliggjør en utvidelse til et møte, som går lengre enn den sansemessige kontakten.

Schwartz og Howard (1981) beskriver prosessen som bestemmer adferden slik: ⁽¹⁴⁾

Oppmerksomhet-motivasjon -evaluering- forsvar- adferd.

Første fase inneholder gjenkjennelse av andres vanskeligheter, valg av effektiv intervensjon og bedømming av egen kompetanse (*oppmerksomhet*). Andre fase er knytta til konstruksjon av personlige normer på basis av sosiale verdier og oppbygging av moralske plikter (*motivasjon*). Tredje fase evaluerer ”cost benefit”. Kostnadene innebærer sosial miskjennelse, fysiske smerter, selvkonsept forstyrrelser og moralske omkostninger (*evaluering*). Fjerde fase generer argumenter for benekting av ansvar (*forsvar*). Femte fase innebærer beslutningen som følger av prosessen uttrykt enten i hjelp eller i ikke hjelp (*adferd*).

Et spørsmål: Er det forbindelse mellom altruisme og tilfredsstillelse av egne ambisjoner?

Hvilke normer hindrer og hvilke normer fremmer prososial adferd?

På basis av undersøkelser fra 44 land verifiserer Schwartz ⁽¹⁵⁾ 10 typer sosiale verdier. To er umiddelbart viktige for prososial adferd. Det er ”benevolence”, det å være hjelpsom og gjøre godt for folk man kjenner, og universalisme som referer til forståelsestoleranse og beskyttelse av alle mennesker i verden. Disse verdiene er nært knytta til hverandre. ”Benevolence” er knytta til sosialt ansvar og universalisme til sosial rettferdighet.

”Benevolence is a commitment to achieving the values derivable from life with other people in society, by treating them as potential trading partners, recognizing their humanity, independence, and individuality, and the harmony between their interests and ours” (David Kelly, ¹⁶).

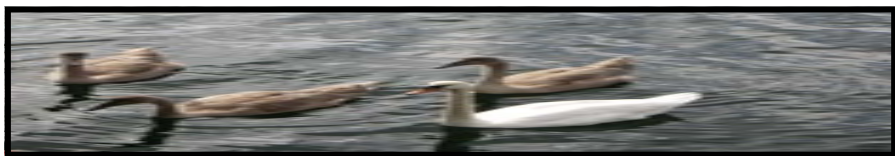
I supervisjon som har prososial adferd som mål, er det viktig å undersøke hvordan normene rundt sosialt ansvar og sosial rettferdighet er. Det kan kanskje være nødvendig å gjøre en gruppes normer rundt dette eksplisitte.

Før vi gjør oss opp en mening om hva som er rettferdig for andre, har vi gjort oss opp en mening om hva som er rettferdig for oss selv. Først bestemmer vi altså hva som er rettferdig for vår egen del. Om prinsipper for egen rettferdighet er oppfylt øker sjansen for altruistisk adferd. Folk som føler seg rettferdig behandlet er mer sensitive for urettferdig behandling av andre (17). Implikasjonen av dette kan enkelt uttrykkes slik: Det er større sjanse for at de som opplever rettferdighet blir frivillige blodgivere, enn de som ikke opplever rettferdighet. Dette har stor betydning for supervisjon, helt fra individuell supervisjon til supervisjon av nasjoner. Vi ser at dette også er institusjonalisert rettspraksis. Folks rettsfølelse er en normativ faktor som blir tatt hensyn til for eksempel i fastsetting av strafferammer.

Å være seg selv nok er en norm som hemmer prososial adferd. Det er en norm som impliserer at offeret skulle tatt vare på seg selv i utgangspunktet. At offeret har oppført seg nonsjalant/skjødesløst er også en faktor som kan hindre hjelp. Denne kunnskapen bringer frem et etisk dilemma. Skal man for eksempel oppfordre kvinner til ikke å kle seg utfordrende etter samfunnets norm fordi vi vet at dette fører til mindre sjanse for hjelp etter voldtekt, eller er det med på å opprettholde normer som hemmer prososial adferd, og også fordeler skyld mellom overgriper og offer. I samfunn preget av sterke inngruppe-/utgruppesystemer, vil man oppleve at prososial adferd er hemmet. Man hjelper ikke de som tilhører en annen gruppe.

Rase er en faktor som påvirker sjansen til å få hjelp. Dette viser seg bare om det er lett å finne grunner til ikke å kunne hjelpe, noe som indikerer at folk beskytter seg mot å bli oppfattet som om de har fordommer. Dette underbygger det som tidligere er antatt om egoistiske grunner for prososial adferd. Man hjelper om man ikke kan unnsnippe. Det viser også at det er større sjanse til å få hjelp av en aktør som føler seg i slekt med, eller som på noen måte kan identifisere seg med den som trenger hjelp.

Foto: Jon Nesje Johannesen

UM Å BERA

*Skapte er vi te bera,
og lette børene for kvarandre.
Til fånyttes lever ingen-.*

*Men våre eigne bører
skal vi bera åleine.*

*Stor og verdfull er sorgi
du ikkje kan dele med andre.
Men fatigsleg, liti og arm er den glede
som du vil ha åleine.*

*Hjelpelaus er den
som ikkje har nokon å hjelpe,
og vera god mot.*

*Lik tre utan sevjestraum
turkast han inn - -.*

*Den mannen ber tyngste bəri
som ingen ting har å bera.*

Jan-Magnus Bruheim
Dikt i utval
Noregs boklag, 1981.

Kilder:

Aadland, Einar (1998): *"Og eg ser på deg..." Vitenskap og metode i helse- og sosialfag*. Oslo: Tano Aschehoug.

Nerheim, Hjørdis (1996): *Vitenskap og kommunikasjon. Paradigmer, modeller og kommunikative strategier i helsefagenes vitenskapsteori*. Universitetsforlaget AS.

Tjønneland, Eivind (Vestens store tenkere, 2002): *Martin Heidegger*. De Norske Boklubbene.

Impuls. Tidsskrift for psykologi (3, 1996, 50. årgang). *Eksistenialisme og fenomenologi*. Falch Hurtigtrykk.

Noter:

1. Heidegger ble født i Messkirch i Baden, og levde fra 1889—1976 (Tjønneland, 2002)
2. Tilværen; i betydningen av menneskets eksistens
3. Benevnt som "det kantske imperativ"

Foto: Jon Njesje Johannessen

Nødsituasjoner - når hjelper vi og når hjelper vi ikke?

Vi hjelper mer når vi er alene enn i grupper, vi hjelper mer når vi er med en venn enn med fremmede. Vi hjelper mer når vi har god tid enn når vi er i tidsnød. Vi hjelper mer om vi er forberedt på å hjelpe enn når vi er uforberedt.

Schwartz og Gottlieb 1976 viser til tre prosesser som erfaringsbasert fører til hemming av hjelpeadferd i akutte Situasjoner (18):

1 **Diffusjon av ansvarlighet** (utvanning av ansvar) som øker med antall tilstedeværende.

2. Når situasjonen ikke er entydig, når alle trekker seg og prøver å finne ut hva som skjer, fører det til smittende passivitet. Det oppstår en sosial definisjon av situasjonen som hindrer hjelp. Dette er en prosess som kalles **pluralistisk ignoranse**. Det innebærer at man bedømmer sin egen oppfatning til å være annerledes enn de andres, mens man samtidig oppfører seg som de andre. I grupper av tilskuerne til nødsituasjoner uttrykkes dette ved at man forblir passiv, og forsvarer dette for seg selv ved at de andres passivitet betyr at de har bedømt situasjonen til å være ufarlig. Konklusjonen blir at ens egen oppfatning av at noen trenger hjelp er feil.

3 **Stress som følge av evaluering**. En potensiell aktør vurderer egen kapabilitet og situasjonen vurderes i forhold til fare for å lykkes eller mislykkes med intervensjonen. Publikum kan være både et insitamment om en tror en klarer det, eller motsatt om en ikke tror en vil lykkes.

Denne kunnskapen må tas hensyn til i oppbygging av førstehjelpsutdanning og ved supervisjon av personell som ofte står overfor nødsituasjoner som politi, ambulanspersonell osv. Dette er også viktig kunnskap når man har supervisjon i forhold til mobbing på arbeidsplassen, det være seg skjult eller åpent, blant voksne eller barn.

Foto: Marie Parstad

Konsekvenser av å motta hjelp.

Hva er forskjellen i perspektiv hos hjelper og den som får hjelp? Finnes det negative konsekvenser av å motta hjelp? Dette er et stort område som bare kort skal berøres her, hvor vi i hovedsak forsøker å forstå aktøren som viser/ikke viser prososial adferd. Mottakers perspektiv er nødvendig å ha kunnskap om, for å se sammenheng mellom aktøradferd og reaksjon hos den som mottar hjelp.

De som mottar hjelp er viktige i prosesser av prososial adferd. En vellykket intervensjon sett fra aktørsiden trenger ikke oppleves slik av den som hjelpes (vi forventer takk som vi ikke alltid får).

Noen grunner til at forventninger ikke alltid oppfylles ligger i forhandling om mening i situasjonen, og i holdninger knytta til det å hjelpe og til å motta hjelp. Dette gir ulike perspektiv og påvirker meningsdannelse. Områder for supervisjon der dette perspektivet er svært viktig, vil være der en kan forvente å finne mange med en **”Tro på en rettferdig verden”**. Vi har sett dette blant annet i forbindelse med asylmottak. Lokalsamfunn har åpnet opp for å hjelpe. Men på grunn av mangel på forventet respons fra de som i utgangspunktet var hjelpetrengende, mente hjelperne at asylsøkerne kunne takke seg selv for den vanskelige situasjonen de var i. Dette er et typisk eksempel der supervisjon vil dreie seg rundt forhandling om mening i interaksjonen mellom hjelper og de som mottar hjelp.

Epilog:

Denne artikkelen drøfter ikke om mennesket er grunnleggende egoistisk eller altruistisk. Man tar utgangspunkt i at mennesket er ko-eksisterende i og med verden. Prosocial adferd viser seg i interaksjon mellom mennesker. I fenomenet uttrykkes en anerkjennelse av den annens verdighet som medsubjekt. Supervisjon vil i mange tilfeller ha som mål å tilby en eksentrisitet som gjør slik anerkjennelse mulig. Teoridannelse og forskning rundt fenomenet som avdekker strukturer og gjør det mulig å være presise i våre intervensjoner, er av stor interesse for supervisjon både som vitenskap og praksis.

Dette betyr at når vi møter angsten, det vil si trusselen om oppløsning og tomhet, spesielt i møtet med døden, kan vi bli rykket ut av vår u-egentlige tilværelse og bli bevisst oss selv og våre valgmuligheter (Aadland, 1996). Vi kan således begynne å leve egentlig eller autentisk, ved å ta styringen i eget liv, være til stede i sitt forhold til oss selv og omverdenen. Det viktige er at vi er fri til å velge mellom en egentlig og u-egentlig væremåte.

”Sorge”

På denne måten viser vi *”Sorge”* for egen væren. Ordet *”Sorge”* kan oversettes med *”omsorg”* eller *”sorgen for”* (Nerheim, 1996). I følge Aadland (1996), legger Heidegger flere betydninger i begrepet. I tillegg til å ta ansvar for egen væren, innebærer det at vi har ansvar for å lindre andres nære problemer. Men enda mer betydningsfullt er det å sørge for at den andre blir i stand til å se sin tilværelse som utfordring til eget oppgjør og egen innsats for å leve egentlig. Det er først gjennom at den enkelte erobrer seg selv at han/hun er i stand til å oppnå et egentlig/autentisk og respekterende forhold til et annet menneske.

Det forholder seg også slik at prinsippet for vår omsorg for andre, blir at vi tar våre egne liv alvorlig, at våre liv er preget av en egentlig væremåte. Den egentlige væremåten er videre kjennetegnet av en forbindelse med andre; med vilje til å hjelpe andre til å utvikle seg selv, til å gjøre andre fri i egen tilværelse. Vårt forhold til andre er således avhengig av vårt forhold til oss selv, det vil si om vi lever i en våken egentlig værensform, eller om vi som søvngjengere lar oss drive gjennom livet som u-egentlige gjenstander.

En kommentar

Heideggers begrep *”Sorge”* tiltaler meg, da det rommer noe annet og mer enn det vi vanligvis legger i omsorgsbegrepet. Samtidig hviler det et ansvar på oss som med-mennesker og terapeuter. Dersom vi ikke viser *”sorgen for”* egen væren, kan vårt omsorgsengasjement bli svært amputert. Tomme hender har som kjent lite å gi!

Moralen blir at vi må passe oss vel for *”værens-glemsel”*, *”das Man”*, tingliggjøring, fremmedgjøring og u-egentlighet. Eksistensangsten og møtet med *”Intetheten”* derimot gir mulighet for en dyp og frihetsskapende transformasjon til en egentlig væremåte!

”Das Man”

Heidegger er opptatt av den generelle og utbredte fremmedgjørings-tendensen som han benevner ”das Man”, det vi si gjennomsnittsmenneskets væremåte (Nerheim, 1996). Han hevder at mennesket i ”das Mans” skikkelse blir tingliggjort og u-egentlig. I dette legger han at vi lever *u-egentlig* eller *in-autentisk* når vi ureflektert oppfører oss som ”das Man” (man, alle andre) gjør. Man gjør slik man bør, må eller forventes (3) å gjøre, det vil si at man lever opp til sin utlagte identitet, uten å lytte til sine innerste følelser. Da lever man nærmest som en ting, og flyter av gårde med strømmen (Aadland, 1996).

Begrensninger kontra muligheter

Ved å fokusere på hvordan folk flest eller man oppfører seg i møtet med verden, betoner Heidegger først og fremst forståelsens og selverkjennelsens begrensninger (Nerheim, 1996). Når man kun handler som alle andre, vil ikke bare egen væremåte tildekkes, men også egne valg. ”Das Mans” begrepsutkast skaper således aldri fenomenet slik det er muligheter til. I stedet begrenser det forståelsen til noen få aspekter ved det å være-i-verden. Fra Heidegger kommer ideen om at vi er muligheter, det vil si at vi er fri til å velge fra øyeblikk til øyeblikk mellom våre muligheter (Skottum, Impuls, nr. 3, 1996). Gjennom disse valg kan vi skape oss selv.

Møtet med eksistensangsten

Værensspørsmålet trenger seg imidlertid på gjennom eksistensangsten, dvs. angsten omkring egen eksistens. Om dette skriver Nerheim (1996:305): *”I angsten – gjennom bevisstheten om å være underkastet endelighet og forgjengelighet – konfronteres du her med fremtiden som utkast til en mulighet for å endre ditt eget liv, således at du på bakgrunn av denne erfaring kan forstå og forholde deg til hvorledes du vil leve”*. Odd Runar Gulbrandsen (Impuls, nr. 3, 1996:37) skriver: *”Også for Heidegger er avgrunnen det viktigste stedet for utvikling av mennesket. I følge Heidegger, kommer den dype transformasjon av mennesket fra der faren er størst. Vi må gå inn i kaos for å finne frihet til å være den vi er.”*

Noter:

1. Se litteraturlisten.
2. Cap lex, nettutgaven.
3. Petzold, side 434.
4. Hans W. Bierhof, side framstiller det innholdsmessig slik i 3. utgave av Introduction to Social Psychology.
5. Mysterud, side 194, referer W.D.Hamilton ”The genetical evolution of altruistic behavior”.
6. Mysterud, side 197 refererer Robert Trivers (1971) ”The evolution of reciprocal altruism”.
7. Petzold, i Vitenskapstreet (2003) Norsk oversettelse. Antropologi side 18.
8. Schwartz, S.H. (1977) Normative influences on altruism.
9. Schwartz, S.H. (1990) Feelings as information.
10. Se attribusjonsteori.
11. Davis M. H. (1994) Empathy: A social psychological approach.
12. Omoto and Snyder (1995): Sustained helping without obligations.
13. Clark, M. S. og Mills, J. (1993): The difference between communal and exchange relationship.
14. Schwartz, S. H. og Howard, J. A. (1981): A normative decision making modell of altruism.
15. Schwartz, S. H. (1994): Are there universal aspects in the structure and contents of human values.
16. Dette er med for lesere som ønsker å ta et relevant sidespor.
17. Miller, D. T. (1977): Altruism and threath to a belief in just world.
- Hoffman, M. L. (1990): Empathy and justice motivation.
18. Schwartz, S. H. og Gottlieb (1976): Bystander reactions to a violent theft.

Litteraturliste

Hewstone, Miles and Stroebe, Wolfgang (Ed.). (2001): Introduction to Social Psychology. Third edition. USA: Blackwell Publishing.

Mysterud, Iver (2003): Mennesket og moderne evolusjonsteori. Norge: Gyldendal Akademisk.

Petzold, Hilarion G. (1998): Integrative Supervision, Meta-Conculting & Organisationsentwicklung. Paderborn: Junfermann Verlag.

ØYEBLIKK

Måne går ned, sol står opp.
 Vektstanga står og dinner.
 Hva skal veies?
 Hvem vinnes?
 Kan begge seire uten en taper?
 Hva skal leve?
 Hva skal dø?

Mann måne, kvinne sol.
 Hører de sammen i et ekteskap?
 Jorda bærer begge.
 Døden og livet, livet og døden.
 Jeg bærer min smerte
 i klarhet og harmoni
 I et kort øyeblikk.
 Takk min elskede
 Som gjør bare lett å bære

Tekst, maleri og foto: Jon Nesje Johannesen

: HEIDEGGERS

omsorgsbegrep *SORGE*

Av Torill Linnerud

MARTIN HEIDEGGERS OMSORGSBEGREP "SORGE".

I ekte hermeneutisk ånd vil jeg utlegge den tyske filosofen og hermeneutikeren Martin Heideggers ⁽¹⁾ omsorgsbegrep "Sorge". Å gjøre dette på en forståelig måte, stiller meg overfor en stor hermeneutisk utfordring! Her kryr det også av andre begreper, som jeg skal gripe og forsøke å gjøre begripelige, for derigjennom endelig å gjøre omtalte begrep begripelig.

Først noen innledende ord: Heidegger omtales som "fundamental-ontolog", fordi hans analyser tilstreber innsikt i menneskets eksistensvilkår, og også måten det forstår, sanser og erkjenner på (Nerheim, 1996). I 1927 publiserte han sitt hovedverk "Sein und Zeit" (Væren og Tid), hvor han tok utgangspunkt i spørsmålet: Hva vil det si å være, hva er værens mening? Han hevdet at dette hadde vært et glemt spørsmål siden de greske filosofene Platon og Aristoteles tid (det vil si i ca. 2300 år, noe som kan betegnes som en langvarig glemsel!) For å besvare spørsmålet måtte Heidegger gå en omvei å snakke om menneskets tilværen ⁽²⁾ ("Dasein"). Det å være i verden er en essensiell struktur ved menneskets tilværen, mente han (Tjønneland, 2002). Mennesket er "kastet ut" i verden, det befinner seg alltid allerede i en situasjon her og nå. Det hører også med til tilværelsens vilkår å leve med andre. Mennesket eksisterer bare i et vi-felleskap, i en med-væren, som kjennetegnes av gjensidighet og kommunikasjon.

"Værens-glemsel"

Mennesket er imidlertid preget av "værens-glemsel", det vil si at det har en tendens til å glemme sin egen eksistens. Konsekvensen av en slik fremmedgjøring, eller tapserfaring, er at den enkelte nærmest betrakter seg selv som en ting blant andre ting. Væren er blitt redusert til en tingmessig væren. Slik blir vi fundamentalt sett rotløse i vår tilværelse.